

St. meld. nr. 55

(1984-85)

Om vannforsyningen

*Tilråding fra Miljøverndepartementet av 22. februar 1985,
godkjent i statsråd samme dag.*

1. Innledning og sammendrag

1.1 BAKGRUNN FOR MELDINGEN

1. Regjeringen legger med dette fram en stortingsmelding om vannforsyningen i Norge. Dette er den første stortingsmelding som behandler vannforsyning særskilt. Meldingen tar opp vannforsyningen i et ressurspolitisk og samfunnsmessig perspektiv hvor helsemessige, økonomiske og kommunaltekniske forhold vurderes i sammenheng.

Meldingen omhandler i første rekke alminnelig vannforsyning, dvs. levering av vann av drikkevannskvalitet til husholdning, nærings- og institusjonsforbruk. Vann fra egne inntak til jordbruk og industri er i mindre grad vurdert.

2. Våre vannressurser har vesentlig betydning for helse og trivsel, og gir muligheter for verdifulle friluftaktiviteter. Vann er nødvendig for alle former for matproduksjon, er viktig for deler av vår industri og grunnlaget for en vesentlig del av landets kraftproduksjon.

Vann er en naturressurs som det knytter seg mange brukerinteresser til, som dels har sammenfallende og dels motstridende krav til mengde og kvalitet. Selv om Norge har større tilgang på rent vann pr. innbygger enn de fleste andre industriland, har en allikevel i enkelte distrikter betydelige konflikter ved bruken av vannressursene. I de mest tettbefolkete områdene med industri og intensivt jordbruk har vi i noen grad de samme problemer med vannforsyning og forurensning som de andre industrialiserte land.

En økende forurensningsbelastning på våre vassdrag samtidig som helsemyndighetene har rettet mer oppmerksomhet mot råvannskvaliteten, har mange steder ført til konflikt mellom vannforsyning og de andre brukerinteressene.

Restriksjoner i nedbørfelt vil ofte begrense annen bruk av området til bolig- og hyttebygging, jordbruk, ferdsel og friluftsliv med videre.

3. Våre generelle krav til levestandard forutsetter en god vannforsyning. Det er imidlertid en rekke utilfredsstillende forhold. Det er ikke uvanlig at mer enn halvparten av vannet går tapt på grunn av lekkasjer i ledningsnett og installasjoner. Restriksjoner på grunn av kapasitetsproblemer er ikke uvanlig og mer enn 5 000 permanente boliger har fortsatt ikke innlagt vann. Dagens innsats på vedlikehold og rehabilitering er ikke tilstrekkelig til å opprettholde dagens standard. Det er særlig ledningsnettet som forfaller. Med dagens nivå på investeringer, drift og vedlikehold er det grunn til å tro at situasjonen ytterligere vil forverres. Med nåværende utskiftningstakt vil det ta flere hundre år å fornye dagens ledningsnett. Tilstanden i nettet, særlig for asbestsementledninger, tilsier at utskiftningen må økes.

4. Vannforsyningsforvaltningen er spredt på flere departementer. Dette medfører at vannverkseierne må holde kontakt med flere forskjellige instanser. De forskjellige myndigheter vil med sine virkemidler kunne påvirke planlegging, utbygging og drift på ulik måte slik at en kommunal totalvurdering av vannforsyningen blir vanskeliggjort.

Den eksisterende godkjenningsordningen for vannverk har tatt utgangspunkt i helsemessige vurderinger. De helsemessige vurderinger skal fortsatt stå sentralt, men med den økende konkurranse om bruken av vannressursene mener Regjeringen at vannforsyningen bør vurderes i en bredere sammenheng. Denne meldingen drøfter forvaltningen på bakgrunn av dette.

5. Et viktig faglig grunnlag for denne meldingen har vært utredningen om vannforsyningen i Norge fra det interdepartementale utvalg for vannressursforvaltningen (Vannressursutvalget). Utredningen følger som uttrykt vedlegg. Til grunn for denne utredningen ligger en rekke rapporter bl.a. fra Norges teknisk-naturvitenskapelige Forskningsråd, Norges landbruksvitenskapelige Forskningsråd, Statens institutt for folkehelse, Norges geologiske undersøkelse, Norsk institutt for vannforskning. Det vises også til NOU 1978:19 Personell til vannforsynings- og avløpsanlegg.

Meldingen bør sees i sammenheng med St. meld. nr. 107 (1974-75) om arbeidet med en landsplan for vannressursene og St. meld. nr. 44 (1975-76) om tiltak mot forurensninger. De siste 10-15 år er det gjennomført omfattende tiltak for å begrense forurensningssituasjonen i våre vannressurser, særlig i Sør-Norge. Den viktigste grunnen til disse tiltakene har vært og er fortsatt hensynet til viktige drikkevannsinteresser. I årene fremover legges det fortsatt vekt på å bruke forurensningspolitikken som et viktig forebyggende virkemiddel.

St. meld. nr. 25 (1977-78) om regional planlegging og forvaltning av naturressursene og St. meld. nr. 28 (1982-83) om den fremtidige virksomhet ved Statens institutt for folkehelse er også viktige grunnlagsdokumenter.

6. Miljøverndepartementet har hatt ansvaret for utarbeidelsen av meldingen. En gruppe med representanter fra Sosialdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Oljeog energidepartementet har deltatt i arbeidet. Det har vært løpende kontakt med Norske Kommuners Sentralforbund under meldingsarbeidet. Likeledes har de organisatoriske og administrative forhold vært drøftet i Hovedkomitéen for lokalforvaltningen.

1.2 SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER

1. Regjeringen foreslår i denne meldingen at kommunenes ansvar for vannforsyningen skal styrkes. Dette gjøres ved å knytte godkjenningen av en videre utbygging direkte til kommunens egen oversiktsplanlegging.

Godkjenningsmyndighet for utbygging av vannverk blir delegert til kommunen ved kommunestyret. Ved utbygging av interkommunale anlegg skal godkjenning gis av fylkesmannen.

Kommunestyret og fylkesmannen godkjenner det enkelte vannverk. Den helsemessige delen av godkjenningen gis med hjemmel i helselovgivningen. De helsemessige hensyn skal forøvrig ivaretas ved helsemyndighetenes deltagelse på alle trinn i planlegging og godkjenning av vannverk. Dersom kommunestyrets vedtak er i strid med helserådets anbefalinger bringes saken inn for Sosialdepartementet for avgjørelse. Miljøverndepartementet tillegges et samordningsansvar for vannforsyning. Sosialdepartementet skal ha det sentrale ansvar for den helsemessige godkjenningsordning for vannverk.

Det legges videre opp til at de kommunale utgifter til vannforsyningen skal dekkes direkte av brukerne gjennom vannavgiftene. Statlige tilskudd til denne sektoren vil bli gradvis nedtrappet.

2. I k a p i t t e l 2 trekkes grunnlaget for den fremtidige vannforsyningspolitikken opp.

Vannforsyningen må utformes slik at den bidrar til å fremme den samfunnsutvikling vi ønsker med bl. a. opprettholdelse av et variert bosettingsmønster og sikring av næringsvirksomhet. Vann er et av våre viktigste næringsmidler og vannforsyning må derfor sees i nær sammenheng med folkehelsen. Bedring av vannforsyningen er derfor i likhet med tiltak mot forurensning viktige deler av det forebyggende helsearbeid. Målet for vannforsyningspolitikken er å skaffe nok vann med stor grad av leveringsikkerhet og med tilfredsstillende hygienisk kvalitet til alle. De konkrete kapasitets-, kvalitets- og sikkerhetskrav som til enhver tid skal stilles, vil være gjenstand for en samfunnsøkonomisk vurdering. Vannforsyningspolitikken må sees i sammenheng med den øvrige vannressursforvaltningen, slik at det foretas avveininger mellom drikkevannsinteressene og andre interesser knyttet til vern og utnytting av vann.

Økt vekt på vedlikehold av anlegg innen sektoren vil kunne gi positive sysselsetningsvirkninger også sett i distriktspolitisk sammenheng.

3. I k a p i t t e l 3 beskrives dagens vannforsyningssituasjon. Norge har stort sett god tilgang på vann.

Størstedelen av befolkningen forsynes med overflatevann. Overflatevannet er ofte surt og humusholdig. Grunnvann som ofte har en bedre og sikrere kvalitet, har til nå ikke blitt benyttet i særlig grad som vannforsyningskilde til større vannverk.

Mage-tarminfeksjoner er i dag den vanligste formen for vannbåren sykdom i Norge. Oppmerksomheten er imidlertid også rettet mot kjemisk betingede sykdommer. Fibre fra asbestementrør, klorhumusforbindelser og tungmetaller fra rør- og armatur er viet spesiell oppmerksomhet i denne forbindelse.

En stor del av befolkningen (ca. 3 millioner) får vann fra store vannverk som forsyner mer enn 1000 personer. Det er 0,8 millioner som forsynes fra små vannverk (som forsyner færre enn 100 personer/20 husstander). Det påpekes at mer enn 5 000 permanente boliger ikke har innlagt vann.

Kapitlet understreker de høye vannleveranser pr. abonnent. Dette har sammenheng med gammelt og utett ledningsnett som fører til stort lekkasjetap. Det blir også påpekt at omfattende vannbehandling i Norge pr relativt sjelden.

Industrien og annen næringsvirksomhet bruker i dag ofte vann av drikkevannskvalitet der andre vannkilder med lavere kvalitet ville være tilstrekkelig. Dette kan medføre overbelastning av vannverkene og behov for økte investeringer.

Dagens vanning av jordbruksareal dekker omkring 850 000 dekar mens behovet er anslått til 1,2 mill. dekar.

Vann til jordvanning krever vanligvis ikke drikkevannskvalitet, selv om det bør settes visse krav til kvalitet også her.

Omkring 25 pst. av landets ca. 300 000 fritidshus har innlagt vann. Vi har for øvrig liten oversikt over vannforsyningsforholdene til fritidsbebyggelsen.

4. K a p i t t e l 4 tar utgangspunkt i Vannressursutvalgets utredning om Norges vannforsyningssituasjon. Utredningens forslag til nødvendige tiltak med investeringsprogram beskrives. Det er lagt særlig vekt på behovet for å utbedre ledningsnett og bedre vannbehandlingen. Oppmerksomheten er videre rettet mot de små anleggene der det ofte er utilfredsstillende forhold. I utredningens forslag til investeringsprogram legges det opp til at de viktigste utbedringer skal gjennomføres i løpet av en 10-års periode. På bakgrunn av undersøkelser over investeringsbehovet ved vel 1000 av de største vannverkene ble dette beregnet til tilsammen 12 milliarder 1983-kroner innenfor denne perioden. I dag investeres det ca. 700 mill. kroner årlig i denne sektoren og driftsutgiftene er omtrent like store.

Departementet har ikke funnet å kunne legge dette investeringsprogrammet direkte til grunn for den videre vurdering. Man understreker nødvendigheten av å avpasse innsatsen etter de til enhver tid rådende økonomiske forhold. Det påpekes videre at det er den enkelte kommunes ansvar å fastsette investeringsprogrammet for vannforsyningen. De reelle behovene vil derfor først kunne bli avklart gjennom planlegging i de enkelte kommuner. Rasjonell bruk av de tilgjengelige ressurser er viktig.

5. I k a p i t t e l 5 drøftes ulike finansieringsordninger. Det understrekes at de ulike finansieringsmåter må vurderes i sammenheng. Det legges opp til at vannforsyningssektorens kostnader skal dekkes av inntektene fra vannavgiftene.

Totalrammen for de statlige lån og tilskott vil årlig bli vurdert i forhold til de rådende økonomiske forhold. I tråd med Regjeringens generelle målsetting bør lån i private banker fortsatt utgjøre hovedandelen av lånene til vannforsyning.

6. K a p i t t e l 6 omhandler oversiktsplanleggingens rolle for vannforsyningen. Regjeringen går inn for at kommunene i størst mulig grad skal vurdere og prioritere tiltak i vannforsyningen gjennom en hovedplan. Denne planen bør også inkludere vannforsyningen til industri og jordbruk. Hovedplanen skal utarbeides som et ledd i oversiktsplanleggingen og legges til grunn for tillatelse til utbygging av det enkelte anlegg. Utbyggingen av det enkelte anlegg kan dermed sees i sammenheng med den ønskede utvikling for sektoren innen kommunen, for disponering av areal i nedbørfelt og for bruken av vannressursene.

Hovedplanens handlingsprogram vil gjennom generalplanssystemet kobles til kommunenes langtidsbudsjett. Kommunene kan derved planlegge en trinnvis forbedring av vannforsyningen i tråd med de rådende økonomiske muligheter.

Fylkesplanen bør særlig omhandle spørsmål om interkommunalt samarbeid og potensielle kilder av regional betydning.

For større vassdrag eller for kilder med betydelige brukerkonflikter bør det utarbeides oversiktsplaner som vil gi rammebetingelser for utarbeidelse av sektorplaner.

7. K a p i t t e l 7 gjennomgår lovgrunnlaget for vannforsyningen. Dagens vannforsyning reguleres av flere bestemmelser spredt i ulike lover. Bestemmelsene alene er lite egnet til å foreta en samlet vurdering av kommunenes vannforsyning og de ulike konflikter ved en utbygging.

Det arbeides med en tilpasning av lovverket og de generelle retningslinjer for vannforsyningssaker. Det legges opp til en ordning der en samlet vurdering av bl. a. kostnader, hygieniske vurderinger, arealbruk og klausuleringer skal søkes gjort gjennom en hovedplan for vannforsyning som del av den lokale og regionale oversiktsplanlegging. Regler om helsemessig godkjenning av de enkelte vannverk, samt kontroll og tilsyn med disse, skal gis med hjemmel i helselovgivningen. Helsemyndighetene vil bidra aktivt under behandlingen av hovedplanen.

Departementet vil i samarbeid med Sosialdepartementet arbeide videre med en revidering av drikkevannsforskriftene og vassdragslovens bestemmelser om vannforsyning, herunder bestemmelsene om klausulering og ekspropriasjon. Departementet vil også arbeide med en klargjøring av reglene om grunnvann.

8. I k a p i t t e l 8 blir organisatoriske og administrative forhold drøftet. Det tas sikte på desentralisering av vannforsyningsforvaltningen.

Kommunenes ansvar for vannforsyningen skal styrkes. Dette gjøres ved å knytte godkjenningen av den videre utbygging av vannforsyningen direkte til kommunens egen forvaltning og oversiktsplanlegging. Prinsippene for utbygging og valg av tekniske løsninger, arealbruk m. v. forutsettes avklart i og med behandlingen av kommunens hovedplan for vannforsyning. Anlegg som inngår i utbygging av vannforsyning etter en vedtatt plan skal som hovedregel godkjennes for utbygging.

Kommunestyret blir vannforsyningsmyndighet på kommunenivå og skal godkjenne utbygging av vannforsyningsanlegg innenfor kommunen. Fylkesmannen blir vannforsyningsmyndighet på fylkesnivå og godkjenningsinstans for vannverk som berører flere kommuner. Kommunestyret og fylkesmannens helsemessige godkjenning av det enkelte vannverk skal skje med hjemmel i helselovgivningen. De helsemessige hensyn skal forøvrig ivaretas ved helsemyndighetenes deltagelse på alle trinn i planlegging og godkjenning av vannverk. Sosialdepartementet skal ha det sentrale ansvar for den helsemessige godkjenningsordning for vannverk. Er kommunestyrets vedtak i strid med helserådets anbefalinger bringes saken inn for Sosialdepartementet. Sentralt bør statens virksomhet med vannforsyning koordineres og samordnes. Dette vil gi en mer effektiv vannforsyningsforvaltning og være mer hensiktsmessig overfor kommunene i deres samarbeid med staten. Det vil være viktig å påse at retningslinjer, statlig pålegg m. v. er i samsvar med intensjonene i denne meldingen. Miljøvernmyndighetene tillegges samordningsansvaret for vannforsyning.

Det er i denne sammenheng ikke vurdert endringer i forvaltningsordningen til Kommunaldepartementet, Landbruksdepartementet, Industridepartementet og Olje- og energidepartementet med hensyn til statstilskott, jordbruksvanning, vannforsyning til industrien m. v.

9. K a p i t t e l 9 omtaler forskning, kartlegging, undervisning, informasjon og laboratorievirksomhet. Gjennom forskning og utvikling kan kostnadene knyttet til investering og drift bli redusert.

NTNF har igangsatt et eget forskningsprogram på drikkevannssiden. I samråd med kommunenes organer vil departementet arbeide for en sterkere koordinering av forskningsvirksomheten, arbeide for en sterkere prioritering av oppgavene og for økt medvirkning fra brukernes side i forskningen. Det vil dessuten bli lagt vekt på en bedre formidling av forskningsresultater til brukerne.

Det gjenstår viktige kartleggings- og registreringsoppgaver for å kunne planlegge, bygge ut og drive vannforsyningen på best mulig måte. Grunnvannsressursene vil etterhvert bli bedre kartlagt for at de kan bli vurdert som kilder på lik linje med overflatevann.

Behovet for opplæring og etterutdanning særlig i tilknytning til drift av behandlingsanlegg og ledningsnett blir også vurdert i kapitlet. Opplæringstilbud foreligger nå i overensstemmelse med forslagene i NOU 1978:19 «Personell til vann- og avløpsanlegg».

Det rettes spesielt søkelys på behovet for å bedre informasjonsutveksling mellom sentrale myndigheter og kommunene og mellom kommunene selv. Dette gjelder spesielt for driftssiden der sentrale myndigheter bør utarbeide veiledninger og bidra til å legge forholdene til rette for bedre erfaringsutveksling.

Statens institutt for folkehelse har startet utgivelse av en serie veiledningsinformasjonshefter for vannverksutbygging. Gjennom disse seriene stilles erfaringene med tidligere vannverksutbygging til disposisjon for de kommunale planleggingsorganene.

Bedre kontroll av vannkvaliteten er viktig for vurdering av vannforsyningen. Det legges opp til videreføring av systematisk kontrollvirksomhet fra helsemyndighetene. Fylkesvise laboratorieplaner skal legge grunnlag for best mulig utnyttelse av laboratoriekapasiteten.

10. K a p i t t e l 10 omtaler de administrative og økonomiske konsekvenser av forslagene i meldingen. Det legges opp til at finansiering av vannforsyningen i hovedsak skal søkes løst gjennom vannavgiftene slik at virkningen på den kommunale økonomi blir minst mulig.

Ved å legge godkjenningsmyndigheten til kommunestyret, og kople godkjenningsordningen til den kommunale planlegging på vannforsyningssektoren vil kommunene få bedre muligheter for å styre sin virksomhet på dette feltet. Gjennom langsiktig planlegging og prioritering vil man slik kunne oppnå en mer rasjonell bruk av ressursene.

Man regner på tilsvarende måte med at det vil kunne ligge rasjonaliseringsgevinster i at man på fylkesnivå får anledning til å se utviklingen av vannforsyningen i sammenheng med forurensningspolitikken gjennom Fylkesmannens samlede ansvar for begge disse områder. Samtidig vil utviklingen på begge disse områder kunne vurderes i sammenheng med de kontrolloppgaver Fylkesmannen har med kommunenes økonomi (budsjett, låneopptak og avgifter).

11. Hovedelementer i den organisatoriske oppbyggingen av vannforsyningen kan oppsummeres på følgende måte:

- Hovedtrekkene for utviklingen av vannforsyningen skal avklares gjennom oversiktsplanleggingen.

1984-85 St. meld. nr. 55
Om vannforsyningen

- Det innføres en forenklet godkjenningsordning, knyttet til planleggingen der de ulike brukerinteresser i vassdraget, helsemessige hensyn, tekniske og økonomiske forhold vurderes i sammenheng.
- De helsemessige hensyn skal ivaretas ved at helsemyndigheter deltar på alle trinn i planlegging og godkjenning og ved at den, helsemessige godkjenning av vannverk skjer med hjemmel i helselovgivningen.

Regjeringen legger opp til en desentralisert saksbehandling. Kommunene skal som nå ha det primære, ansvar for vannforsyningen. Fylkesmannen vil overta og stå for samordning av en vesentlig del av de oppgaver som tidligere har ligget sentralt.

Kommunene, som har det daglige ansvaret for vannforsyningen, vil ha ansvaret for følgende oppgaver:

- Planlegging og utbygging av vannforsyningen.
- Daglig drift og kontroll. - Fastsette vannavgifter.
- Godkjenne vannverk.
- Beredskap.

Fylkeskommunen har ansvaret for utarbeiding av fylkesplanen og skal:

- Ivareta veiledningsoppgavene i planleggingsarbeidet.
- Gjennom fylkesplanarbeidet og i samråd med fylkesmannen initiere til interkommunalt samarbeid.
- Gi innstilling om fordeling av distriktsutbyggingsmidler til Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Fylkesmannen får ansvaret for følgende oppgaver:

- Behandling av hovedplaner.
- Godkjenne vannverk som berører flere kommuner.
- Ta avgjørelser etter vassdragslovens bestemmelser om vannforsyning.
- Føre legalitetskontroll med kommunenes vedtak om utbygging av vannforsyningsanlegg.
- Godkjenne kommunale vann- og kloakkavgifter.
- Vurdering av kommunenes budsjett og låneopptak.

Sentrale myndigheter vil være klageinstans for avgjørelser tatt av fylkesmannen og dessuten ha ansvaret for:

- Overordnede målsettinger, herunder koordinering og samordning av statens virksomhet.
- Normer for vannkvalitet.
- Lover og forskrifter.
- Retningslinjer og veiledninger for planlegging, godkjenning og utbygging av vannverk.
- Retningslinjer for drift og kontroll.
- Finansieringsopplegg.

Med bakgrunn i de målsettinger som er trukket opp i meldingen vil følgende arbeidsoppgaver bli prioritert:

- Gjennomgang av regelverket for vannavgiftene med tanke på høyere finansieringsandel, forenklinger og tilpasning til kommunenes plan- og budsjett rutiner.
- Arbeid rettet mot forbedring av lovverket. Arbeid med veiledning og informasjon bl. a. spesielt med sikte på å bedre drift og vedlikehold av vannverk og vannforsyning.
- Arbeid med et målrettet forskningsprogram for vannforsyning.
- Program for kartlegging av vannressursene med særlig vekt på grunnvann.
- Overvåking av vannressursene.
- Utviklingshjelp innen vannforsyning.

2. Grunnlag for vannforsyningspolitikken

2.1 FORHOLDET TIL OVERORDNEDE SAMFUNNSMÅL

1. Vannforsyningspolitikken må utformes slik at den bidrar til å fremme den samfunnsutviklingen vi ønsker. Flere overordnede mål innenfor andre sektorer påvirker i større eller mindre grad de mål vi setter oss for vannforsyningen:

- trygghet og gode levevilkår
- sikring av en tilfredsstillende folkehelse
- forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø
- sikring av bosettingsmønsteret.

Viktige oppgaver vil videre være å sikre landbruks- og industriproduksjonen samt å ivareta beredskap for å ha tilstrekkelig forsyning i krisesituasjoner eller krig.

2.2 MÅL FOR VANNFORSYNINGEN

1. Målet for vannforsyningspolitikken er å skaffe tilstrekkelig vann av hygienisk betryggende kvalitet med høy leveringssikkerhet.

2. 1 Norge har vi generelt sett god tilgang på vann, men også i vårt land finnes det områder der etterspørselen etter vann til tider kan være større enn tilgangen.

Når vi stiller opp som en målsetting å «skaffe tilstrekkelig vann» kan imidlertid dette ikke tolkes slik at alle skal ta ut så mye vann de ønsker til enhver tid. Vi kan ikke se bort fra at det på enkelte steder i tørre perioder kan være både riktig og nødvendig med en eller annen form for rasjonering. Eksempel på dette ser vi i dag i form av restriksjoner på hagevanning.

Det kan være et problem å prioritere mellom de forskjellige vannforsyningsinteresser: jordvanning/industrivannforsyning/vann til husholdning/vann til gårdsdrift. Vassdragsloven har visse prioriteringsregler. Ved knapphet prioriteres husholdningen først - deretter vann til gårdsdrift. Men det er vanskelig å sette helt kategoriske regler. Alle interessene er viktige og oppgaven må være å sikre at alle blir dekket best mulig. Rasjonering bør bare skje der det ikke fører til nevneverdige ulemper, og bare når kostnadene for å unngå rasjonering er store.

3. Drikkevannet skal være hygienisk betryggende og fritt for usmak, lukt og farge. Drikkevann må holde en høy standard. Det er viktig at folk kan drikke vannet uten å føle fare for å bli syk. Kravet til vannkvalitet må sees i sammenheng med bruken. Ikke alle typer bruk trenger drikkevannskvalitet.

4. Med leveringssikkerhet menes her sikkerhet for at leveransen ikke skal bli brutt. Behovet for sikkerhet i vannforsyningen kan variere fra sektor til sektor (privat, industri, jordbruk osv.). Det er ikke alltid økonomisk forsvarlig å opprettholde full reserveforsyning til alle.

Abonnenter som er avhengig av en spesielt stor grad av sikkerhet bør imidlertid ha egen reservedekning. Dette er noe som også er kjent fra andre sektorer. Det er f. eks. vanlig at sykehus har et eget reserveaggregat i tilfelle strømbrudd.

5. Beredskapsmessige hensyn må ivaretas slik at samfunnet får vann også i krise- og krigssituasjoner. Slike vurderinger bør inkluderes i den generelle vannforsyningsplanleggingen og gjennom særskilte beredskapsplaner. Beredskapsplanleggingen og forslag til tiltak er nå til vurdering i et særskilt utvalg for vannverkens beredskap.

2.3 NÆRMERE OM AVVEININGENE

2.3.1 Samfunnsøkonomiske vurderinger

1. Det er viktig at prosjekter som gjennomføres ved offentlige investeringer er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Ved fastsetting av standard i vannforsyningen og ved vurderingen av vannforsyningen i forhold til andre sektorer må nytten av ulike tiltak vurderes i forhold til kostnadene. Selv om det er et hovedmål at alle husstander skal ha en tilfredsstillende vannforsyning, vil det være, tilfeller der dette ikke kan oppfylles med mindre de aktuelle husstander selv direkte dekker større deler av utgiftene.

2. Den totale samfunnsmessige nytte av tiltak innenfor ulike deler av vannforsyningen må være større enn de samlede kostnader. Slike avveininger er kompliserte. Det er for eksempel vanskelig å kvantifisere betydningen

av et hygienisk sikkert drikkevann. Departementet vil utarbeide retningslinjer og veiledning for planlegging av vannforsyningen. Det vil det bli lagt vekt på at hele vannforsyningssystemet vurderes i sammenheng. Spesielt må investeringer i nye vannforsyningsanlegg vurderes mot ulike utbedringstiltak innenfor allerede eksisterende vannforsyningssystem. Ansvaret for å foreta de beregninger og vurderinger som er nødvendige ligger primært hos kommunene.

2.3.2 Avveining av brukerinteresser

1. Det er nødvendig å se utnytting av vannkilder til vannforsyningen i sammenheng med den øvrige vannressursforvaltningen og med arealdisponeringen.

Av de mange brukerinteresser som knytter seg til vannressursene, er drikkevannsinteressene særlig viktige. De krav som stilles i forbindelse med vannforsyningen, vil ofte føre til restriksjoner for andre bruksformer. Det må derfor skje en avveining mellom de ulike brukerinteresser knyttet til vannforekomstene.

2. Denne avveining skal skje gjennom kommunal planlegging og prioritering. Tilsvarende avveining skal også reflekteres gjennom godkjenningsprosessen. Dette kan skje ved å koble godkjenningen sterkere til den ordinære oversiktsplanlegging. Det er også viktig å utnytte de muligheter planleggingen gir til å forebygge forurensning av drikkevannskildene.

3. I mange kommuner har planleggingsarbeidet ikke kommet tilstrekkelig langt, og det vil ofte være nødvendig å få en hurtig avklaring av vannforsyningstiltakene. For å sikre at det også i disse tilfeller blir foretatt en avveining av de brukerinteresser som knytter seg til vannkilden og nedbørfeltet, vil det bli stilt krav om at slike vurderinger blir foretatt i tilknytning til godkjenningen av det enkelte anlegg.

2.3.3 Hygieniske avveininger

1. Det er de statlige helsemyndigheters ansvar å fastsette minimumsstandarder for drikkevannets kvalitet ut fra helsepolitiske målsettinger. Slike standarder er fastsatt slik at vannet skal kunne brukes uten videre behandling hos forbrukeren og skal gjelde for alle deler av landet. Tiltak for å bedre vannkvaliteten utover dette nivå, samt hvordan dette skal gjøres, må avgjøres gjennom en avveining mellom nytte og kostnader. Regjeringen legger opp til at dette skal være kommunenes ansvar.

2. Ut fra helsemessige hensyn er det ønskelig at det velges kilder som er minst mulig forurenset. Dette må imidlertid vurderes sammen med økonomi, forsyningssikkerhet, hensynet til andre brukerinteresser samt eventuelle bivirkninger av vannbehandlingen.

3. Selv om det alltid er ønskelig at våre drikkevannskilder er så godt sikret som mulig, må krav til kildebeskyttelse vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Andre brukerinteresser tilsier at det i en del tilfeller må legges økt vekt på vannbehandling for å kunne opprettholde aktivitet i nedbørfeltet. Vannforsyningen bør ha innebygget sikkerhet, slik at svikt i ett ledd ikke medfører akutt fare for brukerne. Forurensningslovgivningen og helselovgivningen gir regler som bidrar til å sikre nåværende og aktuelle vannkilder mot forurensning.

2.4 ANSVARFORDELING

1. Behandlingen av vannforsynings saker vil bli desentralisert. Det er i denne meldingen vurdert hvilket forvaltningsnivå det er mest hensiktsmessig å legge myndighet til. Regjeringen mener at kommunens ansvar for planlegging, bygging og drift av vannforsyningsanlegg skal styrkes. Utbygging av vannforsyningen i kommunene er nøye knyttet til nærings- og befolkningsutviklingen i kommunen. Vannforsyningsplanleggingen inngår derfor som en del av kommunens oversiktsplanlegging.

Selv om kommunene har hovedansvaret, vil det være behov for å bringe en del saker til avgjørelse utenfor kommunens egne organer. Som eksempel kan nevnes ekspropriasjonstillatelse til grunn og rettigheter og saker knyttet til vannforsyning der flere kommuner er berørt.

En stor del av vannforsyningen til spredt bosetting skjer fra private vannverk. Det bør fortsatt gis rom for privat vannforsyning, f. eks. ved at andelslag driver mindre vannverk i områder hvor det ikke er hensiktsmessig med kommunal vannforsyning. Slik vannforsyning skal likevel vurderes samlet gjennom kommunens vannforsyningsplan. Kommunen må kunne gripe inn når samfunnsmessige hensyn tilsier det.

2. Fylkeskommunen har planleggingskompetanse og vil initiere planlegging og veilede kommunene i deres planleggingsarbeid. Fylkesmannen og fylkeslegen trekkes med som fagmyndighet for å klargjøre viktige rammebetingelser. Fylkesmannen skal ha ansvaret for viktige godkjennings- og kontrollfunksjoner (jfr. kap. 8).

3. En bedre samordning av vannforsyningsforvaltningen på kommunenivå vil sikre at tiltak vurderes samlet og at statlige virkemidler settes inn i riktig prioritert rekkefølge. Sammenlignet med dagens situasjon vil dette gi en

større sikkerhet for at det er samsvar mellom krav/pålegg som stilles kommunene og de faktiske muligheter kommunene har for å etterkomme disse. Det antas videre, at det kan oppnås rasjonaliseringsgevinster ved at man i forvaltningen samler oppgaver som faglig hører sammen, som for eksempel vannforsyning og vannforurensning. De statlige myndighetene vil samarbeide med kommunene blant annet gjennom Norske Kommuners Sentralforbund (NKS).

2.5 KOSTNADSDEKNING

1. Kostnadene til vannforsyningen bør dekkes gjennom vannavgiftene. For å unngå særskilt høye vannavgifter kan det være aktuelt å bruke midler av kommunenes alminnelige skatteinntekter. Det er fortsatt behov for å yte tilskudd på distriktspolitisk grunnlag til vannverk. Formålet med tilskuddsordninger er at folk skal kunne få betryggende vannforsyning til forsvarlig pris.

2. Kommunestyret skal fatte vedtak om avgifter eller bevilgninger, og må få en tilstrekkelig oversikt over kostnadene ved aktuelle tiltak. Regnskapssystemer og administrative rutiner må legges opp med dette siktemål. En nærmere drøfting av pris/avgift på vann er gitt i kap. 5.2.

Mer kostnadsriktig fastsetting av vannavgiftene vil kunne gi økte priser, men vil samtidig føre til reduserte behov for å dekke kostnadene ved skattemidler. Betaling for vannforsyningen gjennom vannavgiftene vil gi brukerne bedre oversikt over kostnadene og gi særlig industrien og landbruket større mulighet for å vurdere alternative løsninger for f. eks. kjølevann og jordvanning.

2.6 EFFEKTIVISERING

1. Utfordringen for kommunene og staten ligger i å utnytte eksisterende ressurser på en mer effektiv måte. Dette gjelder både utnyttelse av vannressursene, bemanningen, bevilgningene og sist, men ikke minst, den arbeidsinnsats som gjøres på driften av anleggene.

2. Tendensen de siste årene har vært at investeringsnivået innen vannforsyning har sunket mens utgiftene til drift og vedlikehold har økt. Dette skyldes kommunenes stramme økonomiske situasjon samt at en rekke kommuner allerede har utført utbygginger av vannforsyningsanlegg til en tilfredsstillende standard. Investeringsnivået i hovedanlegg vil derfor fort-satt synke i forhold til utgifter på driftssiden. Det kan imidlertid bli behov for økte reinvesteringer i eksisterende anlegg, særlig ledningsnett.

3. Myndighetenes oppmerksomhet vil derfor i sterkere grad bli rettet mot driften av det eksisterende vannforsyningssystem. Forholdene vil bli søkt lagt til rette for en bedre økonomisering med de samlede økonomiske og personellmessige ressurser. Statlig myndighet vil bli desentralisert. Det vil bli arbeidet for å få til en bedre samordning av de statlige virkemidler.

2.7 SYSSELSETTINGSVIRKNINGER

1. Tiltak innen vannforsyningssektoren er vel egnet som tiltak for å øke sysselsettingen:

- Viktige typer tiltak, særlig knyttet til utbedring av ledningsnett, er arbeidsintensive og krever stor mannskapsinnsats i forhold til den totale innsats av ressurser.
- Det nødvendige utstyr og materiell kan i hovedsak skaffes til veie fra norsk industri.
- Tiltakene kan iverksettes hurtig, både fordi behovet for forutgående planlegging som regel er lite og fordi det allerede eksisterer et utbygd opplæringstilbud som hurtig kan gi ufaglært arbeidskraft de nødvendige kvalifikasjoner.
- Tiltakene kan utføres i etapper slik at innsatsen om ønskelig kan være av kort varighet for å avhjelpe midlertidige sysselsettingsproblemer.
- Behovet for tiltak er spredt over hele landet og finnes i alle områder der det er behov for å styrke sysselsettingen.

Tiltak innenfor vannforsyningssektoren kan dessuten finansieres ved avgiftsinntekter slik at de ikke behøver å belaste kommunenes økonomi. Tiltakene vil som ferdige anlegg ikke kreve økte driftsutgifter. Utbedring av ledningsnett vil medføre reduserte fremtidige kostnader.

2. Større deler av de aktuelle tiltak innen vannforsyningssektoren gjelder utbedring av ledningsnett. Sammenliknet med andre aktuelle sysselsettningstiltak innen bygge- og anleggssektoren som for eksempel

1984-85 St. meld. nr. 55
Om vannforsyningen

vegbygging, krever utbedring av ledningsnett en relativ stor innsats av manuelt arbeid i forhold til kapitalinnsatsen.

6. Planlegging,

6.1 INNLEDNING

1. Drikkevannsinteressene vil med sine strenge krav til vannkvalitet og sikring kunne komme i konflikt med annen bruk av vannforekomsten. Dette kan gjelde interesser knyttet til utbygging, resipientbruk, landbruk, rekreasjon m. v. Ofte oppstår konfliktene som følge av behovet for sikring og beskyttelse av drikkevannskilden.

Ved en samordning med andre sektorplaner (f. eks. plan,er,for forurensningsbegrensende tiltak og kraftverksutbygging) gjennom kommune- og fylkesplanleggingen kan en oppnå å få sikret vannkilder til drikkevannsformål og samtidig komme fram til tilfredsstillende flerbruk av vassdragene.

2. I hovedsak skal vannforsyningen løses ved kommunal planlegging, dvs. gjennom hovedplaner knyttet til generalplanen. Det vil imidlertid ofte være behov for å ta opp vannforsynings spørsmål i fylkesplanleggingen. Noen spørsmål kan best løses når landet sees under ett og vil slik være en oppgave for de sentrale myndigheter.

Initiativ til slik planlegging ligger vanligvis hos kommunene, men kan blant annet også komme i stand etter initiativ fra vannforsyningsmyndighet på høyere nivå og gjennom fylkesplanarbeidet.

3. Om få år regner man med at de fleste kommuner vil ha ferdig utarbeidet generalplaner. I praksis har det imidlertid vist seg at det er store variasjoner i hvordan vannforsyning er tatt opp i planene.

Etter hvert som planene rulleres og man blir mer fortrolig med planverktøyet, regner departementet med at dette vil bedres.

6.2 KOMMUNAL,PLANLEGGING

1. Utbygging og utbedring av vannforsyningsanleggene i en kommune bør baseres på en hovedplan for vannforsyningen. Hovedplanen vil være utgangspunkt for søknad om godkjenning for utbygging av vannforsyningsanlegg, og for søknader om lån og tilskudd. Innholdet i planene må avpasses i den enkelte kommune, de ressursene kommunen kan sette av til planarbeidet og tidsrammene for planoppbygging. Detaljeringsgraden i planarbeidet er avhengig av fremtidig bruk av planen. Hovedplanen skal generelt dekke forsyningen for samtlige innbyggere uavhengig av vannverkseierstrukturen.

2. Hovedplan for vannforsyning bør normalt omfatte følgende punkter:

- Oversikter over eksisterende vannforsyning med forsynings,områder, kilder med nedbørfelt og klausuleringsbehev, inntak, van,nbehandling, ledningsnett osv.
- En vurdering av dagens situasjon der ulike tiltak med konsekvenser drøftes.
- Et handlingsprogram der de nødvendige tiltak settes i en prioritert rekkefølge.

3. Handlingsprogrammets innhold vil variere med hvilke problemer som skal løses. Et slikt program vil bl. a. kunne omfatte følgende punkter:

- forsyningsområder,
- valg og beskyttelse av kilder, - valg av behandlingsnivå,
- overføringstras6er,
- drift og vedlikehold, - beredskapsforhold,
- dekking av investeringer og løpende utgifter,
- lekkasjesøking.

4. Hovedplan for vannforsyning utarbeides som et ledd i arbeidet med generalplanen. Gjennom planarbeidet vil vannforsyningen samordnes med andre sektoroppgaver. Det er viktig at helsemyndighetene og andre offentlige organer bidrar aktivt i planleggingen. Initiativ til arbeidet med en hovedplan kan tas uavhengig av fremdriften i generalplanarbeidet for øvrig. Handlingsprogrammet knyttes til , kommunens langtidsbudsjett og rulleres dermed med hvert års behandling av langtidsbudsjett.

5. I hovedplanen bør en drøfte mulighetene for å oppnå tilstrekkelig beskyttelse av kilder med tiltak hjemlet i bestemmelser i sunnhetsloven, næringsmiddeloven, forurensningsloven, bygningsloven, vassdragsloven, helseberedskapsloven eller sivilforsvarsloven. Generalplanen kan ved valg av utbyggingsmønster bidra til å sikre de fremtidige drikkevannskilder mot forurensning. Uønsket utbygging kan hindres ved bruk av generalplanvedtekt og med klausulering etter drikkevannsforskriftene og vassdragslovens bestemmelser.

6.3 FYLKESPLANLEGGING

1. Fylkesplanen bør drøfte vannforsyningen i fylket med utgangspunkt i:
 - nasjonale mål, rammer m. v.,
 - fylkesplanens mål for bosetting, sysselsetting, utbyggingsmønstre, vassdragsutnyttelse, - registrering av ressursgrunnlaget,
 - eksisterende situasjon og kommunale vannforsyningsplaner.
2. Fylkesplanen skal gjennom sin behandling av vannressursene ta opp spørsmål om vannforsyning av regional betydning. Den bør særlig vurdere behov for samarbeid om vannforsyning . mellom flere kommuner eller flere vannverk, vurdere om enkeltkommuner har behov for kilder utenfor egen kommunegrense og ta opp -spørsmål om sikring av fremtidige kilder av regional betydning.
3. Fylkeskommunen bør foreslå eller anbefale ulike interkommunale løsninger på bakgrunn av fylkesplanens oversikt over vannforsyningsforholdene i fylket. Fylkesmannen og fylkeslegen skal gi bidrag på VAR-sektoren til fylkesplanen. Planen bør inneholde en nærmere vurdering av mulighetene for å nå fylkeskommunale mål for vannforsyningen, herunder vurdere alternative utbyggingsplaner, utarbeide kostnadsoversikter og vurdere finansieringsbehov. Planen bør inneholde et handlingsprogram med prioritering av tiltak og med en investerings- og finansieringsplan. På denne måten vil planen bidra til å danne et grunnlag for fordeling av tilskott. Det bør også framkomme behov for videre utredningsog planleggingsarbeid. I mange tilfeller kan det være hensiktsmessig å utarbeide oversiktsplaner for vassdrag som strekker seg over flere kommuner som en del av fylkesplanen.
4. Miljøverndepartementet har utarbeidet retningslinjer og veiledning for behandling av kommunaltekniske sektorer og for vannressursene i fylkesplanen. Departementet vil arbeide med å videreutvikle disse.

6.4 SENTRALE PLANLEGGINGSMYNDIGHETERS ARBEID

1. De sentrale planleggingsmyndigheters arbeid med vannforsyning vil først og fremst bestå i innsamling og formidling av erfaring meld vannforsyningsplanlegging på kommuneog fylkesnivå. Helsemyndighetene vil bidra med erfaring fra godkjenning og kontrollvirksomhet. Utover dette er det imidlertid også enkelte andre oppgaver av planfaglig karakter som krever statlig engasjement.
2. Behov for bygging av nye vannverk de enkelte kommuner vil melde seg til ulik tid. Dette kan vanskeliggjøre etableringen av interkommunalt samarbeid som vurdert i en større sammenheng kan være riktig både for å gi en sikrere vannforsyning og for å redusere kostnadene totalt. For store befolkningsskonsentrasjoner vil beredskapsmessige hensyn være særlig viktige. Det vil i flere områder være ønskelig også å kunne vurdere samarbeidsløsninger over fylkesgrensene. Her kan det være behov for innsats fra sentrale myndigheter, både for å få utredet hvilke samarbeidsløsninger som totalt sett fra samfunnets side ville være de gunstigste og for å bidra til at de berørte kommuner bringes i kontakt med hverandre for en nærmere vurdering av mulighetene for samarbeid.
3. Det vil også være en oppgave for sentrale myndigheter via fylkesplanleggingen og sentrale registre å skaffe seg oversikt over situasjonen og utviklingen i norsk vannforsyning. Behovet for nasjonal innsats i datainnsamling og kartlegging kan bare vurderes utfra en slik oversikt. Vannverksregisterel ved Statens institutt for folkehelse vil være av sentral betydning her. En slik oversikt vil også være viktig som grunnlag for tilbakemelding til de involverte fagdepartementer og de sentrale politiske myndigheter om effekten av ulike statlige virkemidler og for koordinering med statlig planlegging innenfor andre vanntilknyttede sektorer.
4. Vannforsyning står sentralt i Norges bistandsarbeid overfor utviklingslandene. Det vil være en viktig oppgave for de sentrale vannforsyningsmyndighetene å bistå bistandsmyndighetene i de videre arbeid på dette felt.

8. Organisatoriske og administrative forhold

8.1 DEN ADMINISTRATIVE ARBEIDS- OG ANSVARSDELING I VANNFORSYNINGSFORVALTNINGEN I DAG

8.1.1 Kommunene

1. Kommunene har hovedansvaret for vannforsyningen gjennom planlegging, utbygging og drift. Kommunene skal utarbeide generalplan. Som oftest står kommunen selv som utbygger med ansvaret for driften og finansieringen. I mindre kommuner er det imidlertid fortsatt vanlig med private andelslag for vannforsyning. Kommunene fastsetter vannavgiftene etter lov om kommunale vann- og kloakkavgifter. Helserådet foretar godkjenning og kontroll av mindre vannverk etter drikkevannsforskriftene.

8.1.2 Fylkesmennene og fylkeskommunene

1. Fylkesmannen samordner statens virksomhet i fylket. Tendensen de siste åra har vært å delegere fra departementet deler av statens kontroll og tilsynsoppgaver. Dette gjelder bl. a. for miljøvern- og forurensningssaker. Fylkesmannen er idag klageinstans for alle helserådsvedtak etter at fylkeslegen har uttalt seg.

2. Fylkesmannen treffer vedtak om ekspropriasjon etter vassdragslovens §§ 17 og 18. Ekspropriasjonstillatelse gis i dag på bakgrunn av beskyttelsesbestemmelser foreslått av helsemyndighetene.

3. Avgiftspålegg som en kommune gir i medhold av lov om kommunale vann- og kloakkavgifter trer ikke i kraft før fylkesmannen har godkjent kommunens forskrifter og avgiftsvedtak. Fylkesmannen er tillagt en kontrollfunksjon i forhold til kommunens budsjetter. Fylkesmannen behandler finansieringssøknader fra kommunene til Kommunalbanken.

4. Fylkeskommunen har på sin side et generelt ansvar for å bistå kommunen i generalplanarbeidet. Den har også ansvaret for fylkesplanleggingen. Fylkeskommunen behandler dessuten søknader om tilskott til varinforsyningsanlegg og gir tilråding til Kommunal- og arbeidsdepartementet før tildeling avgjøres (distriktsutbyggingsmidler).

8.1.3 Ansvarsdelingen på sentralt hold

Vannforsyningsforvaltningen er i dag delt på flere departementer:

1. Sosialdepartementet har det overordnede ansvar for helsemessig godkjenning av vannforsyningsanlegg til almenformål (drikkevann etc.). Ansvaret er stort sett delegert til Statens Institutt for Folkehelsen (SIF). SIFF fastsetter hva som utfra helsemessig vurdering er nødvendige beskyttelsestiltak i kildens nedbørfelt sett i forhold til vannkildetype/ vannbehandling og andre relevante forhold.

2. Miljøverndepartementet har det overordnede ansvar for oversiktsplanlegging, samordning av vannressursforvaltning og for forureningsbegrensende tiltak (Forureningsloven). Miljøverndepartementet er også ankeinstans for fylkesmannens avgjørelser om ekspropriasjon etter vassdragslovens §§ 17 og 18. Videre forvalter Miljøverndepartementet lov om kommunale vann- og kloakkavgifter.

3. Kommunaldepartementet har det samordnende ansvar for kommunenes aktivitet. Vannforsyningen må innpasses i de kommunale års- og langtidsbudsjetter. Departementet kan dessuten på distriktpolitisk grunnlag gi -tilskudd til utbygging av vannverk.

4. Landbruksdepartementet og Industridepartementet har viktige oppgaver innen deler av vannforsyningsforvaltningen. Landbruksdepartementet har forvaltningsansvar for vannforsyningen til planter og til gårdsbruk når denne ikke dekkes av godkjent vannforsyningsanlegg. De statlige tilskottsordningene som er knyttet til dette forvaftningsansvar, er knyttet til jordbruksavtalen. Industridepartementet har gjennom Norges geologiske undersøkelse et faglig ansvar for grunnvannsspørsmål.

5. Olje- og energidepartementet har, bl. a. gjennom Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) ansvaret for vassdragsregisteret, hydrologiske data og datatilsyn. De har også forvaltningsansvaret for vassdragslovens 104-106 som skal ivareta almene interesser, fiskens frie gang m. v.

6. Justisdepartementet forvalter lov om sivilforsvaret. Direktoratet for sivil beredskap som er underlagt Justisdepartementet, samarbeider med departementene, fylkesmennene, fylkeskommunene og kommunene om beredskapsmessige spørsmål.

8.1.4 Dagens godkjenningsordning

1. Dagens ordning er som tidligere nevnt hjemlet i helselovgivningen gjennom drikke vannforskriftene (fra 1951, senest revidert 1982) med hjemmel i sunnhetsloven av 1860 og næringsmiddeloven av 1933.

2. Vannforsyningsanlegg som forsyner flere enn 1000 personer skal godkjennes av Statens institutt for folkehelse (SIFF). (Ca. 70 pst. av befolkningen er knyttet til slike vannforsyningsanlegg). Se tabell 8.1.

Vannforsyningsanlegg som forsyner flere enn 100 personer eller 20 husstander og færre enn 1000 personer skal godkjennes av helseråd. (Dette gjelder 7 pst. av befolkningen.)

3. Vannforsyningsanlegg som forsyner færre enn 100 personer eller 20 husstander faller utenfor den helsemessige godkjenningsordningen. (Ca. 20 pst. av befolkningen får sitt vann fra slike, mindre anlegg.) Alle nye husstander skal imidlertid ha tilfredsstillende vannforsyning (Bygningsloven § 65). Det er bygningsrådets ansvar å se til at disse krav er oppfylt.

Tabell 8.1 *Dagens godkjenningsmyndigheter*

Vanverkenes størrelse vannverk	Antall	Pst. av befolkningen	Godkjenning
1- 100 pers.	ca. 150 000	20	Bygningsrådet
101-1000 »	» 1000	7	Helserådet
Over 1000 »	» 400	73	SIFF

SIFF praktiserer i dag en 3-delt godkjenning av:

1. Kildevalg og hovedprinsipper for forsyningen.
2. Tekniske løsninger (vannbehandling, ledningsnett m. m.).
3. Ferdig anlegg etter 1 års drift (endelig godkjenning).

Det settes krav til hygienisk sikring, helst slik at det velges en «renest» mulig kilde med sikring av nedbørfelt i tillegg til vannbehandling.

8.2 FREMTIDIG ADMINISTRATIV ORDNING FOR VANNFORSYNINGSSAKER

8.2.1 Prinsipper for en fremtidig administrativ ordning

1. Den fremtidige forvaltning må ta utgangspunkt i at det kommunale ansvar for vannforsyning skal styrkes og at de ulike spørsmål og konflikter skal søkes løst gjennom kommunal og fylkeskommunal planlegging. Det legges derfor opp til en desentralisert forvaltning. Ved utforming av den fremtidige organisering av vannforsyningsforvaltningen må etter Regjeringens mening følgende prinsipper gjelde:

- Forvaltningsstrukturen bør være oversiktlig og enkel for brukerne å finne fram i.
- Den administrative ordning må legges opp slik at en sikrer helhetsvurdering av vannforsyningen. Dette innebærer en sterkere samordning og koordinering av statens virksomhet og at vannforsyningen må sees i sammenheng med helsemessige og økonomiske hensyn og med vann- og arealdisponeringen forøvrig. Ordningen må også sikre at alle berørte interesser blir vurdert før avgjørelse fattes.
- De nødvendige tiltak innenfor vannforsyningen, bør primært søkes iverksatt ved bedre bruk lav eksisterende ressurser. Den nye forvaltningsordning bør derfor gjennomføres slik, at behovet for nye stillinger blir minst mulig.

2. En rekke undersøkelser og utredninger har dokumentert at kommunene kan oppnå vesentlig bedre og rimeligere vannforsyning gjennom ulike former for samarbeid og erfaringsutveksling på bl. a. den, tekniske sektoren. Dette potensialet bør utnyttes bedre enn det som idag er tilfelle.

8.2.2 Ulike vurderte organisasjonsformer

1. Den framtidige administrative ordning for vannforsyning er vurdert i forhold til følgende hovedaspekter:

- En samling av forvaltningsansvaret for vannforsyningsaker, slik at ansvar for planlegging, godkjenning og finansiering samles i et departement, er vurdert mot en fortsatt deling av ansvaret mellom flere departementer.
- En desentralisering av godkjenningsordningen med overføring av godkjenningsmyndighet til kommune og fylkesmann er vurdert mot dagens ordning der alle større vannverk godkjennes sentralt.

2. Under arbeidet med stortingsmeldingen har det vært fremmet forslag om å samle ansvaret for vannforsyningsakene i Miljøverndepartementet. Mulighetene for en bedre samordning med arbeidet innenfor forurensningssektoren har vært trukket fram som en positiv side ved en slik ordning. Etter en nærmere vurdering har man imidlertid funnet ikke å kunne gå inn for en slik løsning. De statlige tilskottsordninger man i dag har med innretning mot vannforsyning har et distriktpolitisk siktemål. Disse bør fortsatt administreres av Kommunaldepartementet. Helsemessige aspekter vil fortsatt måtte stå sentralt i vurdering av vannverk og vannforsyning uansett hvor ansvar for godkjenningsordningen plasseres. En overføring av ansvar for godkjenningsordningen til Miljøverndepartementet ville legge opp til dobbel saksbehandling idet Sosialdepartementet fortsatt vil sitte med ansvar, for de helsemessige hensyn.

3. På den annen side ble det imidlertid tidlig klart at man burde arbeide for en desentralisering av godkjenningsordningen, med overføring av godkjenningsmyndighet til kommune og fylkesmann. Ved samtidig å legge større vekt på kommunal vannforsyningsplanlegging som grunnlag for godkjenning av vannverk vil man, langt på veg også kunne få den nødvendige samordning av arbeidet innenfor feltet.

8.2.3 Fremtidig godkjenning av vannforsyning

1. Av Vannressursutvalgets innstilling fremgår det at selv om det er behov for omfattende helsemessige vurderinger er hovedutfordringen mer av planfaglig, økonomisk og kommunalteknisk karakter. Bruk av vannressurser til drikkevannsformål har betydning for den samlede vannressursforvaltning og har betydning for arealbruken i nedslagsfeltet.

2. Det legges opp til et nytt enklere godkjenningssystem hvor utbygging av vannforsyning kobles til kommunenes oversiktsplanlegging. De helsemessige sider av godkjenningen av det enkelte anlegg skal hjemles i helselovgivningen. Gjennom planleggingen av vannforsyningen kan en få en samlet vurdering av helsemessige og samfunnsøkonomiske forhold og samtidig ta hensyn til de berørte interesser (bruk av kilde og arealer i nedslagsfelt). Det vises til kap. 6. Planlegging. Godkjenning av vannverk for utbygging gis på bakgrunn av utarbeidet hovedplan. Foreligger ikke slik plan forutsettes det en mer omfattende utbyggingsplan for det enkelte anlegg som også viser hvordan det omsøkte anlegg passer inn i kommunens samlede vannforsyning.

8.2.4 Ansvarsfordelingen

1. Kommunene har i dag de fleste steder i landet ansvar for planlegging, finansiering, utbygging, drift og kontroll av vannverk og vannforsyning. Kommunene skal fortsatt selv bestemme utviklingen av vannforsyningen og prioritering av de ulike tiltak innenfor denne. Dette forutsettes å skje gjennom arbeid med en egen hovedplan for vannforsyning for kommunen. Planleggingen av vannforsyningen skal knyttes til kommunenes langtidsbudsjett. Kommunene kan slik trinnvis forbedre vannforsyningen i takt med de økonomiske mulighetene de har.

2. Det kommunale helseråd skal bidra i arbeidet med hovedplanen. Godkjenning av planen vil følge reglene som gjelder for generalplaner, jfr. bygningslovens bestemmelser.

3. Kommunestyret skal godkjenne utbygging av Vannforsyningsanlegg innen kommunens område. De helsemessige sider av kommunestyrets godkjenning skal skje med hjemmel i helselovgivningen etter retningslinjer trukket opp av Sosialdepartementet. Dersom kommunestyrets godkjenning er i strid med helserådets anbefalinger går saken til Sosialdepartementet for avgjørelse.

Anvarsfordeling på fylkesnivået

1. Fylkesmannen fører legalitetskontroll med de kommunale budsjetter, godkjenner låneopptak og godkjenner også de kommunale vann- og kloakkavgifter.

Fylkesmannen vil få kommunenes hovedplaner for vannforsyning til uttalelse. Fylkesmannen skal føre legalitetskontroll med kommunestyrets vedtak om utbygging av vannforsyningsanlegg. Fylkesmannen vil bli godkjenninginstans for vannforsyning som berører flere kommuner og skal fortsatt vurdere og eventuelt gi ekspropriasjonstillatelse i medhold av vassdragsloven der dette er nødvendig for å etablere en tilfredsstillende vannforsyning. Fylkesmannen er også klageinstans for vedtak fattet av kommunestyret.

De rent helsemessige sider av godkjenningen av vannverk skjer med hjemmel i helselovgivningen. Fylkesmannen vil få ansvaret for de regionale vassdrags- og vannverksregistre, jfr. punkt 9.2 nedenfor.

2. Fylkeslegen er statens representant for helsesaker i fylket. Fylkeslegen står i dag for en juridisk og faglig gjennomgang av alle helserådsvedtak og er i vannforsyningsammenheng særlig beskjeftiget med spørsmål omkring forurensning av drikkevannskilder. Fylkeslegen har ved sin etat kompetanse på hygieniske, epidemiologiske og helsejuridiske områder. Ved klagehandlingen forutsettes fylkeslegen trukket inn i nødvendig utstrekning.

Miljøvernavdelingen er statens fagorgan for miljøvernspørsmål og naturressursforvaltning på fylkesnivå. Avdelingen forutsettes å delta i arbeidet med vannbruks- og vannforsyningsplanlegging på fylkesnivå i samarbeid med fylkeskommunen. Avdelingen er bygget opp med kompetanse på tekniske- og vannfaglige områder.

Både fylkeslegens etat og miljøvernavdelingen forutsettes trukket med i fylkesmannens behandling av vannforsyningssaker.

3. Fylkeskommunen har ansvaret for fylkesplanleggingen og har veiledningsansvaret knyttet til generalplanarbeidet. Flere av fylkeskommunene er i dag engasjert i vannbruks- og vannforsyningsplanlegging. Fylkeskommunen skal fortsatt gi innstilling til Kommunaldepartementet om fordeling av statstilskott til vannverk.

Ansvarsfordelingen sentralt

1. Arbeidsoppgavene på sentralt hold vil først og fremst være:

- utarbeide utkast til lover og forskrifter
- godkjenne eventuelle vannforsyningsanlegg der flere fylker er berørt
- utarbeide retningslinjer for planlegging, drift og utbygging/utbedring av anlegg
- fungere som klageinstans i avgjørelser tatt av fylkesmannen
- samordne virkemidlene på riksnivå, og bidra til opplæring, forskning, informasjon m.m.
- etablere effektive kontrollordninger
- administrere statlige låne- og tilskottsordninger.

2. Miljøverndepartementet har det overordnede ansvar for oversiktsplanleggingen, herunder også planlegging av vannforsyning. Miljøverndepartementet har dessuten ansvaret for vassdragslovens bestemmelser om vannforsyning og loven om de kommunale vann- og kloakkavgifter og de oppgaver som følger av dette. En forsvarlig håndtering av vannforsyningssakene forutsetter at flere fagmiljøer trekkes inn. Ett departement bør derfor ha ansvaret for å samordne vannforsyningssaker sentralt. Miljøverndepartementet er alt tillagt et generelt samordningsansvar for vannressursforvaltningen. Det er naturlig at dette ansvar også omfatter den samordning som er nødvendig innenfor vannforsyningssektoren.

3. Sosialdepartementet skal ha det overordnede ansvar for de helsemessige sider ved godkjenningen og kontroll av det enkelte vannforsyningsanlegg. Sosialdepartementet har i samsvar med dette, ansvar for utarbeidelse av retningslinjer for de helsemessige sider ved bygging, drift og kontroll av vannforsyningsanlegg, samt for å sette kvalitetsnormer for drikkevann. Sosialdepartementet skal bidra til opplæring, forskning og informasjon innen sitt ansvarsområde.

4. Det er i denne sammenheng ikke vurdert endringer i forvaltningsordningen til Kommunaldepartementet, Landbruksdepartementet, Industridepartementet og Olje- og energidepartementet med hensyn til statstilskott, jordbruksvanning, vannforsyning til industrien m. v.

Behandlingsregler og klage

1. De behandlingsregler og klageregler som til enhver tid gjelder for oversiktsplanleggingen (jfr. bygningsloven og forvaltningsloven), vil også gjelde for hovedplan for vannforsyning.

2. For godkjenning av det enkelte anlegg/ vedtak om utbygging vil forvaltningslovens alminnelige bestemmelser om klage gjelde. Vedtaket kan påklages etter kapittel VI uten hinder av § 28, 2. ledd. Er kommunestyrets vedtak i strid med helserådets anbefalinger bringes saken inn, for Sosialdepartementet til avgjørelse.

8.2.5 Gjennomføring av ny administrativ ordning for vannforsyningssaker

1. Gjennomføring av forslag til ny administrativ ordning for vannforsyning vil kreve flere forberedende tiltak:

- Drikkevannsforskriftene må revideres med tanke på bl. a. den delegering av myndighet som er foreslått for godkjenning av vannverk.
- Vassdragslovens bestemmelser om vannforsyning må revideres slik at disse tilpasses den nye forvaltningsordning. I denne sammenheng vil også særskilte bestemmelser for grunnvann, og grunnvannsutnytting bli innarbeidet.
- I forbindelse med delegering av ansvar til fylkesnivå, må spørsmål om organisering av arbeidet på dette nivå vurderes og klargjøres nærmere. Bemanningen ved de aktuelle etater i fylkene varierer fra fylke til fylke og man må derfor finne fram til organisasjonsløsninger basert på samarbeid og fleksibilitet med hensyn til fordeling av arbeidsoppgaver.
- Det må utarbeides orienteringsskriv til fylkesmenn og kommuner om den nye godkjenningsordning, veiledning om planlegging og nødvendige rundskriv for en nærmere presisering av innholdet i godkjenningsordningen og om de krav som skal stilles.

2. Det forberedende arbeid vil bli utført i samarbeid mellom de berørte departementer. Man tar foreløpig sikte på at den nye administrative ordning for vannforsyningssaker skal begynne å virke fra og med 1986. Endelig tidspunkt for omlegging vil bli fastsatt senere.

9. Andre tiltak

9.1 FORSKNING OG UTVIKLING

1. Gjennom forskning og utvikling av vannforsyningsteknologien kan det legges grunnlag for å redusere dagens kostnader til bygging, utbedring og drift. Dette er understreket i en utredning utført for Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF), hvor det antydes at det innen vann-, avløp- og renovasjonssektorene er mulig å redusere de årlige kostnader med ca. 10 pst., dvs. ca. 400 mill. kroner. Forskningsinnsatsen på vannforsyningssektoren bør derfor styrkes. Sentrale myndigheter vil bidra til at innsatsen rettes inn mot- å utvikle bedre og billigere tekniske løsninger.

Felles for forskning og utvikling innen vann forsyning er at innsatsen ofte er en liten del av and ' re forskningsoppgaver, og at innsatsen har vært spredt og lite koordinert. Det er utviklet et eget forskningsprogram under NTNIP's utvalg for drikkevannsforskning. Dette programmet utgjør en del av NTNF's samlede forskningsprogram for vann, avløp og renovasjon (VÅR). I 1985 utgjør forskningsaktiviteten på vannforsyningssektoren ca. 4 mill. kroner, hvorav 3,3 mill. kroner dekkes over NTNF's budsjett gjennom drikkevannsutvalget og VAR-utvalget.

Departementet mener at etableringen av et eget forskningsprogram kan gi grunnlag for en sterkere prioritering av oppgavene. I denne sammenheng vil det bli lagt vekt på brukernes medvirkning. Norske Kommuners Sentralforbund har tatt opp til vurdering om vannverkene og kommunene selv bør finansiere større deler av forskningsvirksomheten og være med aktivt ved utarbeidelse av slike forskningsprogrammer. Videre bør detrettes større oppmerksomhet mot forskning og utvikling på drifts- og vedlikeholdssiden.

2. Forskning og utvikling utføres i hovedsak ved forskningsmiljøer tilknyttet Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF), Norges Landbruksvitenskapelige Forskningsråd (NLVF), Statens institutt for folkehelse (SIF), og ved universiteter og høyskoler. Statlige institusjoner som Norges geologiske undersøkelse (NGU) og Statens forurensningstilsyn (SFT) gjør også en del kartlegging og utredningsarbeid.

3. I utredningen fra Vannressursutvalget pekes det på behov for omfattende forskning og utvikling innen ulike felter som:

- vannkvalitet og helse
- råvannskvalitet og vannbehandling
- utbedring av ledningsnett
- enkle og rimelige behandlingsmetoder for mindre anlegg.

Innenfor feltet vannkvalitet og helse er det nødvendig å avklare omfanget, årsaker og konsekvenser av vannbårne mage- og tarmepidemier og betydningen av ulike omfang av kildebeskyttelse. Det er dessuten behov for å avklare de helsemessige virkninger ved bruk av humusholdig, kalkfattig og surt vann. Oppmerksomheten er også rettet mot hvilke virkninger . r tungmetaller og asbest i drikkevann har på folks helse over lengre tid. Ledningsnettets innvirkning på vannkvalitet bør utredes.

Dagens omfattende problemer med ledningsnettets tilsier økt innsats på å utvikle bedre metoder for utbedring og utskifting av rør, samt metoder for lekkasjesøking og bruddvarsling. Utvikling av grunne, frostsikre ledningssystemer er et av flere prosjekter som kan få betydning for å redusere kostnader på ledningsnettsiden. Det er videre behov for å komme fram til enkle vannbehandlingsmetoder for små anlegg. Et av de mest utbredte problemer for en rekke regioner er, fjerning av humus.

9.2 KARTLEGGING

1. Kartlegging av dagens situasjon innen vannforsyning er nødvendig for å kunne planlegge utviklingen innen vannforsyningen. Det foregår omfattende: kartleggingsarbeid ved en rekke statlige institusjoner, i fylker og kommuner.

I tilknytning til vannforsyning utarbeides det kartverk over:

- grunnvannsforkomstene
- ledningsnett
- vannressursene (temakart)

Det er dessuten opprettet flere registre og arkiver som inneholder data om vann og vannverk. De viktigste er:

- vannverksregisteret (ved SIF)
- vassdragsregisteret (ved NVE)

- brønnboringsarkivet (ved NGU)

Viktig i denne sammenheng er også den utarbeiding av statistikk som foregår i regi av Statistisk sentralbyrå og Norske Kommuners Sentralforbund. (Eierforhold, antall tilknyttede personer og bedrifter, vannforbruk, vannbehandling, ledningsnett og utgifter til investering og drift samt inntekter er data som inngår i denne.)

2. Vannressursutvalget påpeker:

«Som grunnlag for bedre planlegging og tiltak sentralt, regionalt og lokalt bør grunnlagsmaterialet bli bedre. Dette kan oppnås blant annet gjennom følgende tiltak:

- bedre kartlegging av vannressursene, bl. a. med vekt på grunnvannsforekomstene
- bedre datasamordning innen vannressursforvaltningen
- bedre oversikt over de enkelte vannverk hva angår vannkilder, vannbehandling, ledningsnett osv.
- bedre kartlegging av ledningsnettet. Dette stimuleres blant annet ved å utarbeide normer for slik kartlegging.»

Behovet for kartlegging av vannressursene understrekes også i St. meld. nr. 107 (1974 -75 «Om arbeidet med en landsplan for bruken av vannressursene» og i andre offentlige utredninger og stortingsmeldinger.

3. Behovet for kartlegging av grunnvannsressursene understrekes i en utredning fra NGU (1981):

«Norge har store uutnyttede grunnvannsressurser, men kjennskapen til forekomstene er mangelfull. Samfunnets behov for samordnet ressursregnskap/ressursforvaltning krever god kunnskap om forekom-, kvaliteter og behov.

Grunnvannskart er nødvendige for planleggingsformål og arealdisponering idet de peker på viktige grunnvannsressurser som ikke bør tilfalle andre brukerinteresser (massetak, byggegrunn, avfallslandeponi, jordbruk osv.) uten at fremtidig vannbehov i området er utredet.»

4. I mange kommuner har en ufullstendig oversikt over ledningsnettet. Dette fører til forsinkelser og ekstra kostnader ved f. eks. ledningsbrudd. Veiledning for kartlegging av ledningsnett er under utarbeiding.

5. Utarbeiding av statistikk og videreføring av arbeidet med et vannverksregister vil skje i et nært samarbeid mellom Miljøverndepartementet, Statens institutt for Folkehelse, Statistisk Sentralbyrå og Norske Kommuners Sentralforbund. Det blir en viktig oppgave å få bragt i stand hensiktsmessige ordninger for regionale og lokale vannverksregistre, samt for kommunikasjon mellom registerene og brukere på alle nivåer.

9.3 UNDERVISNING OG OPPLÆRING

1. En tilfredsstillende vannforsyning forutsetter at planlegging, bygging og drift av vannverkene utføres av personell med tilstrekkelig faglig kompetanse. Mange vannverk er teknisk kompliserte og setter store krav til driftspersonalet. Feil ved anlegg og dårlig drift skyldes svært ofte manglende opplæring og erfaring.

2. I hovedtrekk anses den høyere utdannelsen innen vann og avløp som tilfredsstillende. Virksomheten ved Norges tekniske høgskole inkluderer i tillegg til siv.ing.-utdannelsen, utdanning av dr.ing.-kandidater. Her har det vært en sterk økning i aktiviteten de siste årene med nær tilknytning til forskningsvirksomheten. Det arrangeres også etterutdanningskurs for ingeniører og sivilingeniører innen VAR-sektoren.

Utdannelsen av ingeniører skjer, ved distriktshøgskolene, ingeniørhøgskolene som 2-årig eller 3-årig utdanning. Disse skolene utdanner også personell for kontroll-laboratoriene.

Det medisinske grunnlag for vurdering av vannkvalitet og vannbårne sykdommer inngår i medisin- og veterinærstudiet. Særkurs og etterutdanning i forebyggende helsearbeid holdes bl. a. ved Statens institutt for folkehelse.

Statens utdanningscenter for helsepersonell driver kurs i offentlig helsearbeid for leger. I disse kursene inngår vannforsyning.

3. Det største behovet for bedre utdanning innen vann og avløpsteknikk har anleggs- og driftspersonale. Det er i dag behov for mellom 1000 og 2 000 utdannede driftsoperatører ved vannverkene. Behovet for kvalifisert anleggspersonell til arbeid med vann og avløpsledninger anslås til minst 5 000. Det vises her til omtale i Vannressursutvalgets utredning og i NOU 1978: nr. 19 «Personell for vann- og avløpsanlegg.»

Personelloplæringen dekker to hovedområder:

- Driftsoperatører for rensanlegg/vannbehandlingsanlegg. Opplæringen av driftsoperatører inngår i et system for Klassifisering av anlegg, Sertifisering av personell og Undervisning tilrettelagt for sertifiseringen. (KSU-systemet).
- Personell for anlegg, Drift og Kontroll av ledningsnett (ADK-systemet).

4. Opplæringen av sivilingeniører og ingeniører samt annen høyere utdanning er underlagt undervisningsmyndighetene.

Oppfølgingen av NOU 1978: 19 om personell for vann og avløpsanlegg skjer i regi av Statens teknologiske institutt under en styringsgruppe oppnevnt av Miljøverndepartementet.

Det er styret for næringsmiddelkontrollen som er pålagt ansvaret for etterutdanning av personell i den offentlige næringsmiddelkontrollen. Myndighetene skal legge forholdene til rette for etterutdanning for de ulike personellgrupper.

5. Departementet er enig i at undervisning og opplæring er viktig. Undervisningssystemet bør derfor til enhver tid bli justert etter behovet. Departementet vil følge opp arbeidet med bedre opplæring av anleggs- og driftspersonell. I dette arbeidet inngår også vurderinger av en eventuell sertifiseringsordning og vilkår om bemanning ved anleggene i forbindelse med vurdering av planer for nye anlegg.

9.4 VEILEDNING, INFORMASJON OG ERFARINGSUTVEKSLING

1. Det kan spares betydelige beløp og samtidig oppnås bedre teknisk-hygieniske og kommunal-tekniske løsninger dersom vi får etablert bedre former for veiledning, informasjon og erfaringsutveksling. Veiledning og informasjonsvirksomhet inngår som en del av myndighetenes arbeid overfor kommunene og vannverkene personell. Dette omfatter personlig kontakt, kursvirksomhet, informasjonsmøter, utarbeidelse av veiledningsmateriale m. v. De sentrale myndigheter vil sammen med Norske Kommuners sentralforbund (NKS) og forskningsinstituttene bidra til formidling av forskningsresultatene.

2. Det er behov for større innsats i veiledning og informasjonsvirksomheten på vannforsyningssektoren. Det må utarbeides veiledning for utarbeidelse av hovedplan for vannforsyning og for utbygging av det enkelte anlegg. Likeledes er det nødvendig å rette større oppmerksomhet mot drift og vedlikehold og utforme hensiktsmessig veiledning for disse oppgavene. Statens institutt for Folkehelse er igang med utgivelse av en serie retningslinjer, veiledninger og informasjonshæfter for vannforsyning. Miljøverndepartementet har under arbeid en veileder for planlegging av vannforsyning i kommunene. Det vil bli lagt særskilt vekt på å samordne denne med andre retningslinjer og veiledninger som berører kommunenes vannforsyning.

3. Bedre kontakt mellom kommunene kan bidra til 'at nye tekniske løsninger eller gode metoder som er utprøvet. ved ett vannverk kan tas i bruk ved flere og likeledes forhindre at samme feil gjøres av flere kommuner.

4. Den informasjon og veiledning som staten gjennomfører får til en viss grad redusert virkning fordi det ikke er etablert et tilfredsstillende mottakerapparat i kommunene. Det er derfor i de seinere år, ikke minst fra kommunenes side, blitt pekt på behovet for å få opprettet et VAR-serviceorgan i kommunenes egen regi, med hovedoppgave å bistå med informasjon og erfaringsutveksling. Alternative organisasjonsformer er foreslått. Etter departementets syn har kommunene selv og deres organer ansvar for å ivareta de fleste av disse oppgavene. Norske Kommuners Sentralforbund har behandlet flere alternative forslag, siste gang på Landstinget i 1984. Sentralforbundet har ikke funnet å kunne prioritere slike løsninger innenfor eksisterende kontingentrammer. Departementet vil etter dette vurdere hvilke funksjoner statlige myndigheter skal ivareta på dette området og eventuelle samarbeidsformer i forhold til kommunene og deres organer.

9.5 LABORATORIEVIRKSOMHETEN

1. Det er lagt opp til en desentralisert laboratorietjeneste. Næringsmiddellaboratoriene og forurensningslaboratoriene forutsettes å samarbeide slik at laboratoriekapasiteten kan utnyttes på en best mulig måte. Fylkesmannen er ansvarlig for en slik samordning.

2. De enkelte laboratorier skal knyttes til de aktuelle referanselaboratoriene (Norsk institutt for vannforskning og Statens institutt for folkehelse). Referanselaboratoriene bør kunne yte faglig veiledning overfor distriktslaboratoriene. Det vises forøvrig til kap. 3.4.

10. Administrative og økonomiske konsekvenser

1. Regjeringen legger gjennom denne meldingen opp til en forbedring av landets vannforsyning gjennom en mer rasjonell bruk av eksisterende faglige, administrative og økonomiske ressurser.

Saksbehandlingen for vannforsyningsanlegg skal effektiviseres og rasjonaliseres, bl. a. gjennom en desentralisert saksbehandling.

2. Utbedringer skal finansieres først og fremst ved at kommunene innfører mer kostnadsriktige priser. Mange steder har vannavgiftene vært lave, og det vil derfor være nødvendig å heve disse. For en enebolig vil det kunne dreie seg om en økning fra ca. kr. 400 pr. år i dag til vel kr. 700 -800 pr. år i løpet av noen år. Det må imidlertid understrekes at dette er tall som vil kunne variere fra kommune til kommune og at standard og avgiftsnivå i hovedsak skal vedtas av kommunene selv.

Ved at brukerne direkte betaler det vannet koster gjennom vannavgiftene, vil en forbedring av vannforsyningen kunne skje uten at den kommunale økonomi svekkes.

3. Departementet vil løpende vurdere rammene for statlige lån og tilskott, herunder også rammene for partialobligasjonslån.

Kommunene og fylkesmannen vil få ansvaret for å godkjenne bygging av nye vannverk. Det finnes her allerede kompetanse som kan dekke de viktigste oppgavene.

Vannforsyningsplaner skal ligge til grunn for utbygging av vannforsyningsanlegg. Det vil bare i beskjeden grad være behov for nytt personell på lokalt nivå til å foreta denne planlegging. Det meste vil kunne skje innenfor det ordinære planleggingsapparat i fylke og kommuner. Dertil vil helsemyndighetene bidra med sin kompetanse på teknisk-hygieniske forhold.

Fylkesmannen vil få delegert til seg oppgaver som i dag tilligger sentrale myndigheter. Behov for nye stillinger hos fylkesmannen og fylkeslegen vil bli vurdert nærmere. Som hovedregel vil nye stillinger bli skaffet til veie ved omdisponeringer.

Sentral skal Miljøverndepartementet ha ansvaret for å samordne vannforsyningsaker. Det sentrale ansvar for de helsemessige sider av vannforsyningen, bl. a. knyttet til godkjenning og kontroll av vannverk skal ligge under Sosialdepartementet med Statens institutt for folkehelse som, praktisk utøvende organ. Det antas at den nødvendige styrking sentralt kan skje ved omdisponering uten at det vil være behov for nye stillinger. Forslagene i meldingen vil bli innarbeidet i de årlige budsjetter.

4. Avslutningsvis er det grunn til å understreke den positive effekt på sysselsettingen tiltakene på vannforsyningssektoren kan få. Svært mange av de mest nødvendige utbedringstiltak er knyttet til distrikter med svakt næringsgrunnlag. I forbindelse med sysselsettingsarbeid bør anleggsarbeid i vannforsyningssektoren vurderes særskilt.

Miljøverndepartementet

tilråd :

Avtrykk av tilråding fra Miljøverndepartementet av 22. februar 1985 om vannforsyningen blir sendt Stortinget.